

Signaleringen – Signposts

Kees van Dijk, Jean Gelman Taylor (eds.), ***Cleanliness and Culture: Indonesian Histories*** (Verhandelingen van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde 272; Leiden: KITLV Press, 2011, xii + 204 pp., ISBN 978 90 6718 375 8).

Omdat noties van reinheid en onreinheid bij uitstek culturele normen zijn, lenen ze zich erg goed voor het onderzoeken van scheidslijnen tussen sociale groepen, eens te meer waar sterk verschillende culturen naast elkaar bestaan. In deze bundel met zes congresbijdragen uit 2007 ligt de nadruk op Nederlands-Indië en Indonesië tijdens de late negentiende en de twintigste eeuw. De behandelde onderwerpen lopen uiteen van zeepgebruik en baden als beschavingsideaal, via hygiëne en ziekteverspreiding, morele reinheidsacties als de massavervolging van homoseksuelen tot de hedendaagse betekenis van haren wassen op Java en de ontwikkeling van de moderne *wellness* baden cultuur.

Hans Goedkoop, ***De laatste man. Een herinnering*** (Amsterdam, Antwerpen: Augustus, 2012, 91 pp., ISBN 978 90 457 0574 3).

Goedkoop's grootvader van moederszijde klom in het KNIL op tot generaal en had dus eind jaren 1940 een leidende functie aan de Nederlandse kant van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd. Grepatrieerd vond hij eigenlijk nooit zijn draai meer en vormde een raadsel voor zijn kleinzoon, die in dit boek naar antwoorden op zijn vragen zoekt. Het is een meeslepend verhaal geworden dat via een heel persoonlijke invalshoek de dramatiek van levens verstrikt in grote gebeurtenissen goed voelbaar maakt.

Frans Grijzenhout, ***Pro memorie. Een Gouden Eeuw als erfenis*** (Nijmegen: Vantilt, 2012, 31 pp., ISBN 978 94 6004 090 0).

Wanneer worden kunstvoorwerpen historisch erfgoed? Grijzenhout onderzoekt deze vraag aan de hand van de manier waarop erfplaters en erfgenamen met zeventiende-eeuwse schilderijen omgingen. Aanvankelijk stond het bestendigen van de herinnering aan hechte banden centraal bij de overerving, maar tijdens de tweede helft van de zeventiende eeuw valt er al een kentering te bespeuren naar een waardering voor het schilderij als kunstwerk op zichzelf.

Dirk Jan Henstra, ***Friese graafschappen tussen Zwin en Wezer. Een overzicht van de grafelijkheid in middeleeuws Frisia (ca. 700-1200)*** (Assen: Van Gorcum, 2012, 224 pp., ISBN 978 90 232 4978 8).

Tijdens de achtste eeuw veroverden Frankische koningen de streek tussen Zwin en Weser. Het lukte hen echter niet om het gebied grondig aan hun gezag te onderwerpen door de opbouw van een hechte grafelijkheidsorganisatie. Henstra zoekt de oorzaak van die mislukking in geografisch-economische omstandigheden, die de macht van inheemse elites tegenover landsheerlijke functionarissen versterkte.

Paul van de Laar, Mies van Jaarsveld, ***Historische atlas van Rotterdam. De groei van de stad in beeld*** (Nijmegen: Vantilt, Rotterdam: Museum Rotterdam, 2012, 79 pp., ISBN 978 94 6004 105 1).

Groei is misschien niet het meest treffende woord om de dynamiek van de Rotterdamse stadsontwikkeling mee samen te vatten, gegeven de kracht van andere dramatische invloeden als economische ontwikkeling, verkeerseisen en oorlogsgeweld op de Maasstad. Net als andere delen van de serie geeft deze atlas een prachtig overzicht van het veranderende gezicht van Rotterdam.

Jos M.M. Leenders, ***Hij komt van Hoorn. Hoorn tussen 1795 en 1914, een geschiedenis in 64 verhalen*** (Hoornse Historische Reeks 6; Hoorn: Publicatiestichting Bas Baltus, Vereniging Oud Hoorn, Gemeente Hoorn, 2012, 815 pp., ISBN 978 90 76385 10 5).

De krachtige liefde voor lokale geschiedenis waarin West Friesland zich mag verheugen, blijkt eens te meer uit dit dikke, prachtig uitgegeven en rijk geïllustreerde boek. Hoewel de titel misschien anders zou doen vermoeden, gaat het hier om een modelgeschiedenis van Hoorn en bewoners in de negentiende eeuw. De auteur heeft niet alleen grondig onderzoek gedaan, maar ook een model afgeleverd waarvan je wel zou willen dat vergelijkbare steden het volgden.

Ruud Meijer, **Beroep huisvrouw. Geschiedenis van het Amersfoortse huishoudonderwijs** (Hilversum: Verloren, 2012, 256 pp., ISBN 978 90 8704 333 9).

Over huishoudonderwijs wordt makkelijk laatdunkend gedaan. Meijer dook in de archieven van drie Amersfoortse huishoudscholen, een algemene, een katholieke en een protestante, en schetst hun geschiedenis tegen de achtergrond van de lokale samenleving. De scholen ontstonden pas vrij laat, maar wisten snel een centrale plaats binnen Amersfoort in te nemen door het organiseren van allerlei activiteiten. Herinneringen van oud-leerlingen verlevendigen het historische verhaal en de foto's tonen soms verrassende lessen uit het aangeboden onderwijspakket, bijvoorbeeld het leren afnemen, plakken en weer omleggen van fietsbanden.

Vefie Poels, Theo Salemink, Hans de Valk (eds.), **Life with a Mission: Cardinal Willem Marinus van Rossum C.Ss.R. (1854-1932)** (Themanummer *Trajecta* 19-20 (2010-2011); Nijmegen: Trajecta, 2011, 240 pp., ISBN 978 90 8140 981 0).

Na het kleinseminarie trad Van Rossum (1854-1932) toe tot de Redemptoristen, maar werd in 1895 naar Rome geroepen om aan de Curie te werken. Daar maakte hij snel carrière binnen de Vaticaanse bureaucratie, werd in 1911 als eerste Nederlander sinds de zestiende eeuw tot kardinaal gewijd en steeg tot prefect van Propaganda Fide. De bundel beschouwt in dertien artikelen leven, werk en werkomgeving van deze belangrijke kerkvorst.

Jeroen Salman, Harry Salman, Wim Hekkens (eds.), **Aan zee en op de geest. Een nieuwe geschiedenis van Noordwijk** (Noordwijk: Stichting Geschiedschrijving Noordwijk, 2011, 528 pp., ISBN 978 90 816502 2 9).

Wie door Noordwijk wandelt, zal niet licht vermoeden dat de badplaats in de veertiende eeuw stadsrechten bezat en nog steeds stadse allures koestert. Geschreven door een ervaren auteursteam biedt dit boek een prachtige overzichtsgeschiedenis vanaf de vroegste tijden tot nu, met als leidraad de aanhoudende, scherpe tegenstellingen tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijk Binnen.

Robin te Slaa, **Is Wilders een fascist?** (Amsterdam: Boom, 2012, 175 pp., ISBN 978 94 6105 207 0).

Om de in de titel gestelde vraag te beantwoorden, moet je volgens Te Slaa begrijpen wat het fascisme was. Hij onderscheidt eerst de verschillen met rechts-populisme en analyseert vervolgens de belangrijkste karakteristieken van het fascisme, vertrekkend vanuit de belangrijkste anti-liberale denkers in de negentiende eeuw. Ondanks het bewandelen van wat zijpaden biedt Te Slaa een helder betoog met een duidelijke conclusie.